List 52. **NOVICE** Tečaj XXVI.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnicijemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrtleta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 23. decembra 1868.

Gospodarske stvari.

Kako se bo obrnilo 10.000 gold. pogozdevanji Krasa namenjenih?

S Krasa 16. grudna. —? — Ministerstvo kmetijstva kaže v vsem, da mu je v resnici mar za napredek kmetijstva. In res, bil je zadnji čas, da je veslo kmetijstva v roke vzel mož, koji ga vé po pravi poti voditi; upanje je tedaj pravično, da se železna srajca sname našemu kmetijstvu, na kteri se je bralo: „kar se je Anžek učil, to Janez zná, in kar ta zná, to se Anžé učí!“ Slišali smo tudi, da je sl. ministerstvo za pogozdevanje Krasa odločilo 10.000 gold. Gozd sploh ni le za kranjsko Notranjsko, temuč za celi Kras prevažna stvar. Dobro je tedaj ta novíca déla našemu srcu. Vprašamo tedaj: kam in za kaj se porabi ovih 10.000 gold., ki so iz državne kase odmerjeni za lesorejo na Krasu?

Kdor pogozdenju Krasa tako važnost daje, kakor je res ima, ne bode nam zameril, da hrepenimo po odgovoru na to vprašanje.

Tudi bivši tržaški deželni poglavar baron Bach je kazal, da ima srce za goli Kras, al storil je celó malo ali najbrže celó nič. Res, da je postavil gozdnega nadzornika za pogozdevanje Krasa; al vzel je v službo vkljub našim prošnjam moža, po kterem nimamo upanja, da se bode ozelenil pusti Kras.

Véliki zbor kmetijske družbe

v Ljubljani 24. novembra t. l.

(Dalje.)

Popoldne je zbor nadaljeval svoje obravnave.

Gosp. L. Dimic, ud glavnega odbora, je poročal o živih mejah, za ktere naj se, ako so tako narejene, kakor je poslednji zbor sklenil, delijo medalje, in da je odbor po sklepu onega zbora natisniti dal knjižico v 2000 iztisih s podobami (1500 slovenskih, 500 nemških), ktera podučuje, kako naj se izrejajo žive meje (ploti). Po kratki razpravi, ktere sta se udeležila pl. dr. Wurzbach, ki zagovarja take meje le v posestvu gospodarjevem, ker zunaj tega je „živa meja živ tat“, in pa gosp. Lasnik, kteri želí, naj se prednost medalje dá takim plotom, kteri so narejeni po podobi, ki jo je družba v omenjeni knjižici na svitlo dala, so obveljali sklepi poslednjega zbora z dodatkom Lasnikovim.

Potem bere gosp. Lasnik, ud glavnega odbora, sporočilo odborovo o kmetijsko-gozdarskem časniku. Predlogi odborovi segajo v to, naj se namesti sedanjega letnika izdaja ta časnik tolikrat na leto, kolikrat je za 3 pôle gradiva nabranega, in udom brezplačno daje. — O tem sporočilu je bila živahna razprava. Gospod Dežman se spodtikuje nad besedami sporočilnimi, ktere pravijo, da „narod naš, ki le slovenski ume, ne potrebuje druzega časnika, ker „Novice“ vse prinašajo, kar se domá ali po svetu za kmetijstvo novega dobrega zgodí ali iznajde“, in pravi, da o letošnji bolezni svilnih gosenic niso priobčile sporočila, kaj se je godilo ter vpraša: v kteri zvezi so „Novice“ z družbo kmetijsko? Potem očituje, da „naznanila kmetijske družbe“ ne prinašajo popolnega računa in proračuna. — Dr. J. Bleiweis mu na to odgovarja, da se v „Novicah“ o kmetijskih zadevah vse nahaja, kar se godí po svetu in je praktične vrednosti za naše ljudstvo; kdor druge kmetijske časnike prebira, mora to potrditi. O bolezni svilnih gosenic so „Novice“ že toliko novic prinesle, da je škoda za papir, ker še dandanes nič o naturi te bolezni ne vemo. Pl. dr. Wurzbach potrjuje dr. Bleiweisu, da nemški kmetijski časniki napisujejo cele kupe pôl, da pa se nahaja le veliko besedovanja, a malo jedra za praktičnega kmeta. — V tem smislu govorí tudi dr. Orel. — Gosp. Schollmajer se ne čudi govoru Dežmanovemu, ker so mu „Novice“ znan trn v pêti, „Novice“ niso nikoli bile lastnina družbina in hoče to spričati s sporočilom rajncega župana Hradeckega; ker pa predsednik misli, da ta stvar ne spada v to obravnavo in tudi gosp. Dimic pravi, da v svojem predlogu, ki ga je v poslednjem zboru stavil zarad družbinega časnika, ni imel „Novic“ v mislih, popustí g. Schollmajer dalje dokaze, dodavši le še to, da natančni pregled družbinega računa je vsakemu udu vsak čas odprt, ker se udje v občnem zboru še posebno v ta pregled vabijo. — Ko je še pl. dr. Wurzbach govoril za to, naj se tudi slovenski sestavki novega časnika prestavljajo v nemški, kakor nemški v slovenski, ker tudi slovenske razprave zaslužijo nemškemu svetu priobčene biti, so bili odborovi predlogi z dostavkom g. L. Dimica sprejeti, naj ta kmetijsko-gospodarski časnik izhaja saj dvakrat na leto. — Ker je g. dr. Ahačič poročevalec o okrajnih logarjih ali okrajnih gozdnarjih bolan, je g. Schollmajer bral njegovo sporočilo, o kterem se je vnela dolga in živahna razprava. Jedro sporočila tega je bilo to-le: Gosp. L. Dimic je o priliki stoletnice kmetijske družbe spisal spomenico, v kteri nasvetuje vpeljavo okrajnih logarjev (Distriktsförster). Gozdarski odsek kmetijske družbe, kteremu je dr. Jan. Ahačič predsednik, je pretresal ta nasvet in poprašal še druge izvedence za njihovo mnenje. Z gosp. L. Dimicem enih misli za vpeljanje tacih logarjev je le g. Schollmajer, vsi drugi gozdnarji, kakor g. Ed. Rande, g. Fr. Vičel, g. K. Seitner, g. A. Sovan so zoper vpeljavo okrajnih logarjev, ktere bi imeli

država, dežela in posamesni posestniki gozdov plačati. Dr. Ahačič je dodal tem mnenjem še svoje, in naposled v imenu glavnega odbora stavil sledeče predloge: Občni zbor naj sklene: 1) kmetijska družba si ne bode prizadevala za postavo, po kteri naj se vpeljejo okrajni logarji, pa tudi ni zoper to, da se gozdi razdelijo posamesnim lastnikom; 2) tudi pri gozdih naj veljá §. 362. obč. drž. zakonika, po kterem gospodar sme s svojo lastnino storiti kar mu je drago; 3) dolžnost pa je družbi kmetijski, da se požene za to, da se že tako dolgo zavlečena zemljiščina odveza po patentu od 5. julija 1853. leta in napotku od 31. oktobra 1857. leta vendar enkrat in to pravično in postavno dovrši; 4) da se gozdna postava po potrebah naše dežele prenaredí, in 5) da kmetijska družba za to skrbí, da se ljudstvo naše dobro podučí v gozdarskem gospodarstvu. Po prebranem sporočilu se je začela debata.

(Konec prihodnjič.)

Šest tednov na Dunaji,

ali gospodarsko-kmetijska šola za učitelje.

Napisal Ivan Tomšić.

(Dalje.)

H. Nauk o stavstvu (Baukunst) se je predaval po eno uro na teden. Obsegal je kmetijsko poslopje z vsem drugim pristranskim prizidjem. Pri tem nauku se je posebno povdarjalo, da se mora temeljno kamenje vsaj eno leto pred zidanjem razvetrovati, les pa, ki je za stavstvo namenjen, vselej le meseca grudna posekati. Pri vsakem kmetijskem poslopji naj se gleda na to, da ima poslopje primerno lego, da ni od zemljišč preveč odstranjeno, da stojí na suhem (močvirnost škoduje domačej živini), in da je blizo zadosti vode. To so razlogi, ki se pri stavstvu kmetijskega poslopja ne smejo nikoli prezirati. — Stranišča in čumnate za posle se postavijo v zadnjem oddelku poslopja; ravno tako hlevi, skedni itd. ob straneh, in to nikoli spredaj, ampak vselej za poslopjem. Nadalje se je obravnovalo o napravah dobrih in pripravnih klet, ledišnic, podov, mostov, kanalov in drugih v kmetijstvu spadajočih stavb. Mnogi načrti, kako se najbolje kmetijsko poslopje priredí, da je ljudém in živini prileżno, poočitovali so nam ta nauk dostojno.

I. Vremenoznanstvo, kakor sem že omenil, ni bil obligaten predmet, a vendar mu je prizistovala večina učiteljev že zarad tega, ker se je bil profesor g. dr. Masch v predavanji živalstva poslušalcem jako prikupil. Različne zračne prikazni, kakor zračje (klima) sploh, obravnavale so se prav po domače; to se vé, da z vednim nameravanjem na zemljišča in na njih rastoče rastline in zelišča.

J. Hmeljoreja (Hopfenbau) je imela v vsem skupaj le dve uri; nauk je bil tedaj jako skrčen, toda jako jedernat in lahkoumeven. Vrh tega smo bili še obdarovani z izvrstno Hofmanovo brošurico, ki obravnuje hmeljorejo v kratkih, a temeljitih obrisih in bi marsikterega hmeljorejca zanimati znala.

K. Bčeloreja je bila odmerjena bolj kazalnemu (demonstrativnemu) poduku. V ta namen nam je zopet kmetijska izložba v Hicingu dobro došla, kjer je bilo premnogo in zeló različnih čbelnih pletenic in panjev, kakor tudi druzega orodja, ki se čestokrat pri čbeloreji potrebuje, izpostavljenega. Ta razstava je imela sicer mnogo, a le malo praktičnih in za v občno vpeljavo priporočila vrednih čbelnjakov in čbelnih panjev. Po največ je bilo tako imenovanih Wieprechtovih prekladnic (Stockform), ki so bile tudi s sreberno svetinjo obdarovane. — Kmalu potem smo imeli izhod v Dornbach in pozneje v Wagram, kamor smo se peljali tri postaje po severnej železnici, da si ogledamo čbelorejo na prostem ajdovem polji. Tù se nam je razprostrlo velikansko z ajdo obsejano polje, ki ga očí ne presežejo, in na ktero tudi iz najdaljnih krajev čbele na pašo izpeljujejo; po več tisuč čbelnih pletenic in panjev je tù v velikih in dolgih rajdah razpostavljenih. Iz Wagrama nazaj gredé naj omenim Mayerjevo gostilnico, v kterej smo se vrlo dobro imeli. Tù so se pele nemške, česke in slovenske pesmi v najlepšej učiteljskej slogi; posebno ste naši pesmi „Otok bleški“ in „Naprej“ Nemcem in Čehom dopadali. Še celó v vagonih se je razlegalo petje po vseh postajah blizo do Dunaja, kjer smo se še le po bratovski razšli. Nikoli ne bodem pozabil lepe velikanske ravnine, po kterej so leta 1866. nam sovražni Prusi hodili, in na kterej je leta 1809. Napoleon svojej armadi zapovedaval, kakor tudi veličastne Donave ne, ki sem jo na tem potovanji videl. — Poslušalci druzega razreda so se nekega dne po zahodnjej železnici tudi v Neulengbach peljali, kjer so imeli še posebej izvanredno podučevanje v čbeloreji in razstavo raznega čbelorejnega orodja.

L. Sadje- in vinorejo učili smo se deloma v šoli, deloma po bližnjih in daljnih izhodih, izmed kterih naj omenim posebno krasni in mi nepozabljivi izlet v Klosterneuburg. — 13. kimovca ob 7. uri zjutraj odpeljali smo se v tako imenovanih „Omnibus“ ob veličastnem bregu Donave v to preprijazno okolico. Dobre pol ure daleč prišel nam je profesor vinorejne šole gosp. Schellenberg iz Klosterneuburg-a s svojimi učenci naproti in nas je prav prijazno sprejel. Na to smo se podali najpred v lepo obdelane nograde, kjer so se nam razkazovala različna grozdna plemena, kakor tudi obdelovanje vsakega plemena posebej. Vinorejna šola obsega, ako sem namreč prav razumel, dobrih 10 oralov zemlje in je izvrstno vredjena. Grozdja je bilo vsakemu učitelju na ponudbo in smel si ga je tudi vsaki sam odtrgavati, kolikor ga je le njegovo srce poželelo. Čez nograde hodé smo dospeli okoli 11. ure v Klosterneuburg, odkodar smo se najpred podali v tamošnjo drevesnico, kterej je sila veliko prostora odmerjenega, a vendar ni tako izvrstna, kakor sem je videl v Kaisers-Ebersdorfu in Rosenthalskem vrtu, kteri se smete po vsej pravici vzorni drevesnici imenovati. Drevesnica v Klosterneuburgu daje po 50 tisuč drevesec na leto, izmed kterih se pritlikovci po 10 soldov, a odrasla drevesca po 20 soldov prodajajo. Vsa drevesca stojé prosto in niso na nikakoršen kol privezana. Srčna mladika (Leitzweig) se namreč en- do dvakrat nazaj poreže, da steblice pri tleh nove postranske mladike zaredí, ktere se najpred nekoliko okrajšajo, potem pa popolnoma odrežejo; na ta način se deblo močno odebeli, in drevesce ne potrebuje nobenih kolov.

Iz drevesnice smo šli v vinorejno šolo, v kterej se trte za presajo izrejujejo; tudi ta vinorejna šola je jako raztezna in marljivo obdelana. Še le okoli pol dveh popoldne dospeli smo v gostilnico „k streljišču“, kjer smo imeli na vrtu krasen obed, a še krasnejši izgled v Korneuburg, kamor je marsikterega učitelja mikalo, in bi bil tudi gotovo šel, ako ne bi že tako pozno bilo. Pri obedu smo imeli tri naše profesorje, ki so se z nami prav prijazno pomenkovali in nam vmes tudi tehtne nauke o boljem napredovanji kmetijskega stanja razlagali. To se vé, da tudi napitnic v tako veselej družbi ni manjkalo. Po obedu smo šli v sadje- in vinorejni zavod, da si ogledamo napravo te izvrstne doljnoavstrijske vinorejne šole, kjer se nahaja vse, kar se le pri sadje- in vinorejnem poduku potrebovati zamore. Učenci tega závoda so nam kazali svoja lepa risanja in pa velikanske bilježnice, v ktere si nauk svojih pro-

fesorjev zabilježujejo. Marsikteri učitelj je debelo gledal in se zavzemal, da zamore človek leto in dan toliko pôl papirja popisati. Gotovo lep izgled, kaj premore pridnost in marljivost človeška! Mene je posebno zanimala velikanska in prav praktično ustrojena Kniebergerjeva stiskalnica za grozdje (Weinpresse), ki je v nalašč zato priredjenem prostoru postavljena. Ko nas je še gosp. Schellenberg z najboljim vinom, ki ga imajo v ondašnjem závodu, pogostil, odpeljali se smo veseli, kakor še nikoli, zopet nazaj v cesarsko stolico. — Nekteri učitelji druzega razreda, ki so bili pozneje v Klosterneuburgu, so obiskali tudi velikanski sod, ki ne drží nič manj, nego tisoč avstrijskih veder. Eni so se še celó v trebušje tega velikana spravili ter v njem vesele pesmi prepevali, med tem da so drugi po pristavljeni lestvi na njegovo hrbtišče zlezli ter se po njem sèm in tje sprehajali. (Kon. prih.)

Nove postave.

Posnetek iz nove postave od 5. dne t. m.,

ktera določuje dolžnosti vojaške službe. *)

I. Kdo mora vojak biti?

Vsak, kdor je za vojaštvo pripraven in ki je v takih letih, ki jih postava za mnogovrstno vojaško službo odločuje. Dolžnost vojaške službe se začne s 1. dnevom prosinca (januarja) meseca potem, ko je mladeneč 20. leto dopolnil, in neha z dopolnjenim 32. letom in sicer tako, da pristoječi armadi ali v pomorski vojski služi 3 leta v redovni armadi, 7 let pa v reservi, — med brambovci pa ima služiti 2 leti tak, kdor je doslužil predpisana leta v stoječi vojski; kdor pa je iz namestne reserve bil med brambovce vvrsten, ima 12 let med njimi služiti.

II. Kdo se sme začasno oprostiti službe v stoječi vojski, pomorski vojski ali med brambovci?

1. Edini sin očeta, ki si sam ne more ničesar več prislužiti, ali pa edini sin matere vdove;

2. po očetovi smrti edini vnuk starega očeta, ki si sam ne more ničesar prislužiti, ali stare matere vdove, če nima lastnega sina;

3. brat popolnoma osiroščenih bratov in sester;

4. edini nezakonski sin matere, ki si sama ne more ničesar prislužiti.

Vendar sme oproščenje tirjati le oni edini sin, vnuk ali brat, ki je pravi (pristen) sin, vnuk ali brat, ako pa od njegovega oproščenja odvisí živež njegovih starišev, dedov ali sester in bratov in če jih on v resnici tudi živí.

Pod tem pogojem veljá oproščenje kakor pri edinem sinu, vnuku ali bratu, tudi za takega, čegar edini brat ali drugi bratje stojé v redovni vojski ali v reservi, ali so mlajši od 18 let, ali ki si zavoljo neozdravljivega zmešanega uma ali neozdravljivih letnih bolezni ne more ničesar prislužiti.

Kdor je na podlagi teh določil začasno oproščen, pa mu je šel v pogubo ta vzrok oproščenja ali če neha spolnjevati stavljene pogoje, tega zadeva dolžnost stopiti v stoječo vojsko, pomorsko vojsko ali med brambovce po razmerah svoje starosti.

O začasnem oproščenji sodi komisija za novačanje. Proti njeni razsodbi je dopuščena pritožba do ministerstva za deželno vojaštvo; ta pa ima pravico, konečno razsodbo prepustiti deželni vladi. Proti razsodbi te komisije, ktero je potrdilo ministerstvo ali deželna oblastnija, ni nobene pritožbe več.

III. Ali se tak, kdor je že doslužil svoja leta, sme še ponuditi za vojaško službo, in kaj mu to koristi?

Kdor je v redovni vojski doslužil, ta sme, ako je za to službo še sposoben, namesti v reservi, še dalje od leta do leta prostovoljno ostajati v redovni vojski. Dobiček, ki mu iz tega izvira, odločujejo posebne postave.

IV. Ktere pravice si pridobí tak, kdor dalje služi?

Korporali ali feldvebeljni, ki so 12 let — in to najmanj 8 let kot korporali ali feldvebeljni služili v stoječi vojski, v pomorski vojski ali med brambovci, in so lepega vedenja bili, imajo pravico do primernih cesarskih služeb, služeb pri železnicah, soparnih barkah in druzih podvzetjih, ktera podpira država. Kako se to zvrší, določi posebni ukaz.

V. Ali se sme tudi takim, ki niso sposobni za vojaščino, nalagati vojaška opravila?

Taki, ki po telesnih svojih lastnostih niso sposobni za pravo vojaško službo, pač pa za druge službe vojskinega namena, kteri se vjemajo z njihovim stanom, smejo se ob času vojske porabiti za taka opravila.

VI. Kdaj se kdo sme izpustiti iz vojske?

Pred dopolnjeno vojaško službo se izpustí iz vojaštva: kdor je bil zoper postavo vvrsten med vojsko, — kdor postane nesposoben za vojsko, — če vojak 1. postane edini sin očeta, ki si ne more ničesar prislužiti, ali matere vdove, — 2. če postane edini sin starega očeta, ki si ne more ničesar prislužiti, ali stare matere vdove, — 3. če mu bratje in sestre osirotijo; in ob času mirú tisti za nastopnike vvrsteni, ki imajo najvišo številko najstarejše vrste, ako kteri predstopnik do konca nabirnega leta stopi v stoječo vojsko ali pomorsko vojsko. Dovršena njegova služba se všteje nastopniku.

VII. Kaj pa je črni vojski namen?

Črna vojska, kedar jo posebna postava zapové, sme se sestaviti le iz prostovoljcev, ki niso vpisani niti med stoječo ali pomorsko vojsko, niti med deželno brambo. Črna vojska, če se napravi, ima namen, podpirati stoječo vojsko in brambovce, da se brani sovražniku v deželo, ali da se, ako je že pridrl v deželo, vojskuje zoper njega.

*) Nam se izraz „dolžnost vojaške službe“ za „Wehrpflicht überhaupt“ primernejši zdí kakor „brambovska dolžnost“ in po tem tudi „brambovska postava“, ker v narodu živí beseda „brambovec“ le za „Landwehrmann.“ Dostavek „deželna“ bramba v tem ožjem pomenu nič ne premení o tej besedi, sicer bi se „Wehrpflicht“ v splošnem ali širjem pomenu moralo prestavljati v državna brambovska dolžnost. Vred.

Spomini na deželni zbor kranjski.

O postavi zarad šolskega nadzorstva

na dalje.

Govor poročevalca dr. Tomana se je glasil tako-le:

Nadjati se je bilo, da priložnost taka se ne bode izpustila iz rok, kakor je današnja pri posvetovanju postave o šolskem nadzoru, o kteri se more tako liberalno govoriti, kakor je gosp. Dežman govoril in razlagal — duh od razjasnjenega duha — (veselost.) Vendar vse, kar je gosp. Dežman, poslanec velikih posestnikov, tukaj nam povedal, zeló nasproti stojí temu, kar je drugi poslanec velikih posestnikov in sam veliki posestnik povedal nam včeraj. (Veselost.)

Gosp. Dežman pravi, da mi v deželnem zboru ne merimo po tistem merilu, kakor meri vlada o po-

stavi, ktero je ona predložila zastran tega, kako se ima sestavljati krajni šolski nadzor. — Jaz mu rečem, da, ako smo mi kaj prenaredili postavo, od vlade nam predloženo, smo jo toliko in tako prenaredili, da smo dali enako pravico vsem tistim, ki imajo govoriti kaj v šoli, ki imajo ljubezen do šole in otrok, in ki morejo v šolskem svetu po svoji vednosti koristiti šoli. Sicer smo se sploh skrbno držali meje, ki je postavljena v državni postavi od 25. maja 1868. leta. Lahko bodem dokazal, da sta gospoda Dežman in Kaltenegger oba v zmoti in da je v zmoti vsak, ki tako, kakor ona dva mislita, misli in govorí, da smo le v enem samem stavku kaj svetovali, kar bi čez mejo državne postave šlo.

Če gosp. Dežman pravi, da je poročilo zeló površno, mu odgovarjam, da je poročilo res kratko, pa vendar vse tisto obsega in vtemeljuje, česar je treba, a več ne, da pa, čeravno je gosp. Dežman dolgo deklamiral, vendar ni nič dokazal. (Smeh.) Kratki, temeljiti govori več dosežejo kakor dolgi, in prepričajo bolje, kakor pa taka lektura, ki toliko časa vzame.

Tri tedna, pravi na dalje, je bila ta postava v odborovih rokah in hoče kriviti nektere poslance od naše stranke, da niso delali dosti. Kaj more naša stranka za to, če odborniki njegove stranke niso pogosto hodili v odbor; naj bi njim očital, da so izostajali od sej, in da zarad njih poprej ni mogla ta postava priti na rešitev.

Gosp. Dežman je klical nam zastopnikom, ki smo sedeli v državnem zboru, naj vprašamo svojo vest, ali smo ravno tako, kakor govorimo zdaj, govorili v državnem zboru, in kakor državna postava zahteva. Na to mu rečem, da smo ravnali ravno tako, in kakor postava zahteva; v nje mejah smo se držali, kar bom pozneje dokazal.

Kteri duh veje v postavi? vpraša. Duh ravnopravnosti. Ravnopravnost mora vladati v vseh primerljejih, v vseh razmerah državljanskih, to je, ne duh, ki podira, ampak duh, ki zida hišo narodu. Ravnopravnost je neobhodno potrebna tudi v tem, kar se tiče šolskega nadzornega sveta; če ne, bo spet prevaga na eni ali drugi strani, in ravno to, kar ni šlo zarad ene strani, bilo bi nevarno zarad druge straní, in potem bi se znalo zgoditi, da bi šola sama nič ne veljala. To misel naj bi gosp. Dežman prevdaril. V teh rečéh imamo dobro premisliti, da ne postavimo take prevage enega elementa, kteri bi okrepil v šoli birokracijo, in bi šole gotovo bolj slabil, kakor po misli gosp. Dežmana duhovščina. (Pravo! na levici.)

Gosp. Dežman pravi, da hočemo nekako skrivaj artikelce spraviti v postavo. Protestiram zoper to, da bi se bilo kaj skrivaj delalo, da bi se o postavodavstvu moglo kaj skrivati. Očitno smo svoje misli postavili, in če ne mislijo enako z nami drugi govorniki, naj ne razžalujejo! Al žalibog, da je razžaljevanje tù navadna stvar, in to mi mora pritrditi vsak, da žaljenje prihaja zmiraj od une straní, in ne od naše. In, ako se sklicujete, da ni res tako, da je od naše strani šlo, skušate vi le motiti občinstvo; vi skušate s tem pravo podobo stenografičnih zapisnikov nekako kaliti. Al saj se je vse med pričami godilo, in priče se ne morejo zatreti. To sem izustil zato, ker se je razžaljevalo v vsaki seji in na zadnje nam vriva obnašanje tako, ki je vladalo na tej strani, kteri sem zdaj na odru bliže, kakor sicer, ko sedim. (Veselost.)

Gosp. Dežman je popisal izrejo naše duhovščine, in mislim, da on sam ni bil veliko drugače izrejen, kakor v naši gimnaziji in liceji (dobro! veselost na levici), in on je razvijal iz tega, kako malo je izobražena naša duhovščina, in da tedaj le malo upliva sme imeti do šol. Gospod Dežman, povem vam, da ste to prehitro izustili; ozirajte se na duhovščino po drugih deželah; jaz mislim, da čast naše duhovščine se ne sme nikakor oskruniti; noben stan v državi ni tako čist, da bi smel eden na druzega kamenje lučati. Naša duhovščina zasluži, da jo častimo, da! naša duhovščina posebno zarad svoje skrbí do šol zasluži, da smo ji hvaležni, in da jo povzdigujemo, ne pa oskrunjamo. Ali ni tudi iz naše duhovščine prišlo mnogo izvrstnih veljakov? Pokazati bi mogel mnogo izgledov, kako se drží naša duhovščina svojega poklica, oznanjevati pravo vero in izobraževati ljudí ne le samo domá, temveč tudi v daljnih neznanih krajih. Amerika priča temu. Šel je pred nekimi tridesetimi leti iz naše duhovščine Pirc v daljno Ameriko in ko je pred nekimi leti prišel kot starček 90 let star še enkrat nazaj v svojo domovino, jo ogleda, solze svoje zadnje ločitve potoči in gré spet nazaj delat v svojem svetem poklicu, in zopet tam oznanuje sveto vero in razširjuje izobraženje med divjaki. In ta časti vredni rojak tudi premore še več. Sklenil je za amerikansko vlado mir in pogodbo z divjim narodom, ktero ni mogla vlada sama skleniti. To je en izgled — in tacih je več. In drugi veljak — slavni naš Knoblehar! Ali ni on šel v Afriko, v kraje, kjer še popred ni stopala nobena peta evropejska? Ali on ni na vse straní izobraževal tam ljudstvo? Ali ni on imel toliko učenosti, vednosti in modrosti, in ni on toliko izvrstnega ž njimi nabral in zapisal, da občudevali, da zavidali so ga Francozje in Angleži? In kje se je on izredil? Ali ne tudi na tisti poti, ki jo je gosp. Dežman zasramoval?

Če je pa naša duhovščina tako, kakor gosp. Dežman pravi, neizobražena, kako se more gosp. Dežman vendar še hvaliti, da ima toliko prijateljev med duhovščino. (Smeh.) „Ex socio cognoscitur homo!“ Ako so tako neizobraženi njegovi prijatelji, kako vendar more gosp. Dežmanov „izobraženi in svitli duh“ ponašati se s takimi prijatelji, kajti soditi bi se moralo, da človek, ki se z neizobraženimi pečá, sam mora malo biti izobražen.

Gosp. Dežman pravi dalje, da izvira nevarnost zarad šolskega nadzornega sveta odtod, da duhovni pastirji pridejo va-nj, in če še katehet pride in učitelj, bodo se potem zvezali in vkup držali, zakaj učitelj se vendar le še duhovnov drží. Vendar se je enmalo zabliskalo njegovim željam, ko se je spominjal zadnjega shoda učiteljev, in kako da se je tam govorilo, namreč, da bi ne bil presladek učiteljem jarm duhovščine. Ali ne sledí iz tega, kakor g. Dežman pravi, da bodo učitelji zdaj bolj samostojni in da le komaj čakajo, da se ta duhovna zveza neha? Kaj se pa bojite po tem te zveze v šolskem nadzornem svetu? Če dosežejo to, po tem se ni bati, da bi duhovni in učitelji v krajnem svetu vkup držali. Kaj se tedaj bojite te zveze?! Ko se ravno od učiteljskega shoda govorí, naj povem, da sem bil tudi jaz priča, ko je res mnogo izvrstnih misli na dan prišlo v tem učiteljskem zboru; posebno se je spoznalo, da je neobhodno potrebno to, da šole postanejo čisto slovenske. To se je spoznalo iz tega vzroka, ker, ako se mladina učí v nemščini, si s to ubija glavo in jo nazadnje tudi ubije, tako, da si ne pridobí potrebnih vednosti, in še svojega maternega jezika, kterega otrok seboj prinese, se popolnoma ne naučí. To je tisti učiteljski shod osobito spoznal in nobeden zoper to ni bil! (Klic na levici: Čujte!)

Gosp. Dežman je rekel, če beremo v naših časnikih eden ali drugi sestavek, ki toliko kadi zdanjemu šolstvu, smemo si misliti, da te sestavke pišejo duhovni sami. Gospôda moja, jaz rečem to, da, kar je meni znano po naši deželi in kar sem kot odvetnik imel pri-

liko videti, duhovščina naša za naše šole osobito veliko dela in sicer v mnogih zadevah. Duhovni se trudijo, da spravijo vkup ljudí, da začnejo šolo, in večidel so do zdaj duhovni bili tisti, ki so ustanavljali šole in po tem pa še v šoli podučevali in to večidel zastonj. In če bi bil tudi kteri duhovnik take sestavke o šolah v časnike pisal, da smemo jim pač bolj verjeti, kakor pa tistim sestavkom od „Besitza“ in „Inteligencije“ po drugih časnikih.

Gosp. Dežman je v duhu pregledal nekdanje čase naših šol in je tri čase posebno stavil, gledé na to, kako so naše slovenske šole bile za časa reformacije, ministra grofa L. Thuna, in od 1861. leta naprej.

Kar reformacijo zadene, gospôda moja, je to gotovo in to je g. Dežman sam potrdil, da se med duhovniki takrat ni našlo dosti nevernikov in reformatorjev, in da je gotovo, da je Kranjska svoji veri dosti zvesta ostala, da so tedaj tujci morali priti, šole po reformatorskem načinu vredit. Al to je razloček med tistim reformativnim časom in današnjim, da je narod naš s svojimi sinovi — duhovni stan — večidel zvest ostal, da so morali tujci učiti; v današnji novi (narodni) reformaciji pa se njega učitelji najdejo domá, in to so naši „indiferentisti“ v veri in „indiferentisti“ ali nasprotniki v národnih stvaréh. To je razloček nekdanje in naše sedanje reformacije; takrat so tujci morali priti, zdaj so domačini postali tujci narodu (gromoviti dobro-klici na levici in med poslušalci, veselost, nemir na desni) in so pripravljeni sebe in nas spraviti ob narodnost. (Dobro!)

Gosp. Dežman obžaluje, kakor se mi zdi v resnici, da nismo mi na Kranjskem protestanti postali. (Veselost.) Jaz le rečem toliko, da jaz ne zametujem drugoverskih spoznavalcev, drugih verozakonov, al jaz sem vesel, da smo katoličani, in jaz vam rečem, ko bi se bila naša dežela še tudi zarad vere razcepila, in ko bi več tujih verozakonov imeli, bi še od te straní prepir naraščal kakor v drugih deželah sploh. Iz tega prepira, iz teh svad gotovo ne izvira občna korist! Jaz se čutim katoličana, pa ne zametujem druzih verozakonov! Solzil bi se, ko bi naše ljudstvo katoliško vero zgubilo, kajti to je zveza edinosti za nas. Mi hočemo katoličani ostati, in smo srečni, da smo katoličani. Narod se ne more dvigniti, ki svojo vero zapušča in nove išče, tako, da na zadnje nobene nima. (Dobro! dobro!) Pa še nekaj, še ena razlika. V tistem času, ko so protestanti v naši deželi bili, so oni podpirali naše slovstvo, so podpirali tako našo narodnost in posluževali se našega jezika in tako temelj položili današnjemu; sedanji domači „reformatorji“ pa nas hočejo ponemčiti. (Živahna pohvala in smeh na levici in med poslušalci.)

Kar čas drugi — za grofa Thuna — zadeva, celó obrekovanega od neke stranke, je gosp. Dežman sam rekel, da v tistem času se je ravno duh narodnosti v šolah ustanovil. Takrat so šole pri nas prav dobro napredovale in sicer, kar se tiče števila in vrednosti šol, in čeravno je gosp. Dežman rekel, da duhovni so malo k temu pripomogli, ali da so se tù in tam nasproti stavili, ni dokazal ne stvarce, da bi se bil eden ali drug duhoven kje posebno nasproti stavil. Iz tega tedaj le eno izvira, in to je, da „narodna šola“ je le edino prava. Iz tega pa je gosp. Dežman preskočil na tisti primerljej, o kterem smo pred 2—3 dnevi govorili zarad šole v Žabnici, in on je rekel, da tisti upor proti šoli prišel je od duhovščine. Iz tega trdi, da tako se je godilo zmiraj pri nas! Al vse to nič ne veljá. Žabniška šola bi se bila morala ustanoviti brez izšolanja Št. Duhčanov iz dobre loške šole, in brez siljenja, da morajo ti zdaj novo šolo v Žabnici zidati, ktera se po postavi od Žabničanov samih bi bila morala ustanoviti. Iz tega se pa vidi, da, če se proti postavi in naravi hočejo osnovati šole, nasprotstvo izraste. Vprašati se le mora tedaj, kdo je pa kriv, ta, ki nasprotuje, ali ta, ki postave ne spoštuje? Šole naj se napravljajo po postavi in na vsestransko korist ljudstva, ne pa v škodo posamesnih.

Gosp. Dežman pravi: od 1861. leta gré vse nazaj — in vendar je takrat Schmerlingijanizem začel srečo razlivati čez dežele, takrat se je začela Schmerlingova epoha, glasoviti centralizem, kteri pa je prav za prav tudi še danes na tej strani najbolj čislan. Centralizem je uvek tisti princip, ki državi vse daje, deželam pa jemlje. In to je, kar se tù zastopa še zmirom! (Dobro! dobro! na levici in med poslušalci.)

Gosp. Dežman je rekel, da šole tako imenovane „Nothschulen“ ali potrebnice ne kažejo posebnih zaslug za duhovščino, in jih je 45 naštel. Al to je dokaz, da naša duhovščina ima ljubezen do naroda, do šole in da kaj storí. In, gospôda moja, ali se je tako prijetno z mladino vkvarjati? „Quem dii odere, paedagogum fecere!“

Ali se more misliti, da nima duhovščina posebne ljubezni do ljudstva, ako otroke podučuje? Ako bi duhovščina prostovoljno poduka ne vzela na-se, bi v mnogih krajih nemogoče bilo šol napravljati. So taki kraji, ki so hiše prav raztresene po hribih, kjer otroci ne morejo zmiraj v šolo hoditi, po zimi ne dopušča šolo obiskovati prehuda zima, prevelik sneg, spomladi morajo pasti, sicer starišem pri delu pomagati in tako ostane le kratek čas za šole, in tako bi morali za celo leto učitelja plačevati in si tako težave nakladati. Da se tedaj po takih krajih duhovščina sama loti podučevanja in napravi najprvo „Nothschulen“, to je njih velika zasluga in rečem, da niste prav rekli, da so „Nothschulen“ prav za prav „revne šole“; „potrebne šole“ so — in v tem se razločujejo — v takih krajih, ker si ne morejo prave redne šole osnovati! Gotovo v nobeni deželi nimajo takih „Nothschulen“, ko pri nas, in to je le zasluga duhovnov.

Če se v drugih krajih, po drugih škofijah več za šolo storí, postavimo, v krški, sekovski in lavantinski škofiji, ne pride to na to, ali je duhovščina se posebno udeleževala, ampak osobito na to, da vlada in nje uradi pomagajo šole ustanavljati. Pri čistih Nemcih pa tudi šola zarad tega bolje napreduje, kjer njej „nemška“ šola koristi, kakor bi nam „slovenska“ koristila. Res pa je, da se za naše dežele, ki so daleč preč od Dunaja, kakor v drugih rečeh, tako tudi v teh manj zgodí, ko za tiste, ki so bliže cesarja, in tù res veljá prislovica: Ki je daleč od sklede, z žlico ne doseže.

Gosp. Dežman je na zadnje mislil, da je prišel do pravega dokaza, zakaj naše šole propadajo, in kaj je rekel? Našemu času je bilo prihranjeno v šolah „prave Slovence“ odrejati! To, misli, je vzrok, da šole ne napredujejo.

Kako pa Slovence odrejati, če ne za Slovence? (Smeh.) Ali mislite, da bomo nemškutarje izrejali, menite, da narod, ako nemškutarski postane, svoj značaj s tem kaže. Nemškutarstvo, to je, kar vi želite, dokler se to še bolj ne razširi, mislite, da naše šole ne bodo napredovale! (Smeh.) Drugič pa mislim, da je naš slovenski narod, da je cela dežela pokazala, da je lojalna od nekdaj. (Kromer: K reči! Sikanje.) Gosp. Dežman je rekel: „Die Schule sollte zuerst einen Menschen und einen Oesterreicher, nicht aber einen Slovenen erziehen!“ Jaz ne vem, ali je ob pravi razum prišel ali kaj? Slovenci so gotovo dobri Avstrijani, gotovo bolji ko nemškutarji. (Pravo! pravo! na levici in med poslušalci — smeh, predsednik zvoni.) Gospôda moja, ako vi patriotizem merite po tem, koliko se nenemški na-

rodi ponemčujejo, rečem vam, da slabo službo delate Avstriji. Ako pa hočete Slovence za slabe Avstrijance sumnjevati, pokažite dokaze za to. Ali se je slovenski narod kdaj izneveril cesarju ali državi. Ali hočete ali smete dvomiti nad zvestobo naroda, ki je tolikrat zvesto prelival svojo kri za državo? Slovencem je prirojena zvestoba. Če pa nečete tega verjeti, držite nas saj za toliko pametne, modre, da se zvesto držimo Avstrije, ker vemo, da, če ona propade, pade naša bran, in vojska postane med Nemci in Italijani za našo deželo. Mi se tedaj zvesto držimo Avstrije, če nam je kot drugim narodom pravična! (Dobro! na levici.) In kdor občuti le malo pameti, reče, da mi ne moremo spadati k tistim, ki so zoper obstanek Avstrije. In kdor nam to podtika, nima toliko pameti, da bi našo pamet zapopadel! (Dobro! dobro!) Na propad Avstrije dela le nemška politika, nemškutarstvo dela vedoma ali nevedoma na propad in noče tega spoznati. Ali je to avstrijski patriotizem, če se le dela za „veliko Nemčijo"? Nikakor ne! Kadar bode zopet treba braniti cesarja, bodo Slovenci povsod za cesarja žrtovali svojo krv in tako zopet izpolnili svojo sveto dolžnost.

Jaz moram reči, da se le čudim, kako da se more v tem razodeti, le količkanj govoriti, da bi šole dobre bile, če Slovenec pride kot Nemec iz šol! Ali je drugače izvrstna, ali se sploh v njej kaj naučí, na tem vam ni nič ležeče, da le o njej svojo narodnost popolnoma zgubimo, to je vaše geslo! (Pravo! pravo!) Eno pa je gotovo, naše šole, posebno ljudske šole, ne bodo poprej napredovale, dokler ne bodo národne, in zato take hočemo imeti. (Dobro!)

Nazadnje sta gospoda Dežman in dr. pl. Kaltenegger rekla, da smo mi, ki smo to postavo izdelali, prehudo obsodili tisti duh, ki v vladni postavi veje in da smo mi kazali, da nimamo nobenega potrpljenja interkonfesionalnega, da ne priznavamo nobene druge cerkve, in sploh se je sklicavalo na to, da tudi v državni postavi to drugače stojí zapisano. Jaz pa rečem to, da v osnovi, ktero je vlada predložila, sta dva paragrafa, ktera zastran tega odločujeta, koliko število mora biti drugih verozakoncev, da imajo pravico v krajnem, kantonskem ali deželnem šolskem zastopu biti zastopani in po tem bi jih v Ljubljani moralo biti 500 duš, da bi imeli pravico zastopnikov; toliko jih pa pri nas v deželi ni nikjer druzega verozakona. Mi bi nikakor ne hoteli komu kratiti pravice v postavi izrečene. Ako bi od ktere cerkve toliko spoznovalcev bilo, kolikor jih zahteva postava, gotovo bi jim bili postavili isto pravico, kakor katoličanom. V sporočilu je že sicer temeljito rečeno, da drugih verozakonskih — razun evangeljskih — razmer pri nas ni, in le še to donesem, da je na vsem Kranjskem 319 evangeljskih in sicer avgsburškega in helvetskega spoznanja, in da v Črnomlju je 231 duš grškega spoznanja, toliko, da bi se v naši postavi morali na to ozirati. Mi pa postavo delamo za naše okoliščine, — kako se nam tedaj mora očitati, da bi bili „intolerantni"?

Na zadnje še gosp. Kromerju odgovorim: on pravi, da imamo čuda veliko hudodelnikov v naši deželi, in da je temu gotovo to krivo, da so naše šole slabe, da je šole duhovščina slabo vodila, in da se ji tedaj upliv na šole odvzeti mora. Čudno dosledovanje! Prvič nima sama duhovščina nalogo boljšati ljudstvo, ampak tudi uradniki. Če je slaba omika kriva hudodelstva, ima o tem tudi vlada zadolženje po svojih organih. Če so pa šole preslabe, je tega kriva bila „germanizacija", ker se je ponemčevalo, namesto poučevalo ljudstvo v šolah. Napravimo pametne, izobraživne „slovenske" šole, in zboljšala se bode omika. In glejte, tako se s tem tudi vjema neko spoznanje nekih uradov; o tem morem sledeče povedati: Jaz, ko predsednik slovenske Matice sem bil naprošen, da bi dajali v kaznilnice ali ječe „slovenske" knjige, da bi jih tam hudobneži brali in se poboljšali. Še le takrat se spomnijo, da je naše ljudstvo slovensko, kadar v ječo pride, namesto, da bi mladino dobro odgojevali, ko je še dobra in čvrsta, ne v nemškem, ampak v slovenskem jeziku. Sicer bodete tudi za naprej Slovence v ječi v slovenskem jeziku zboljševati morali. Tako se kaže iz vsega, da šole bodemo zboljšali, če postanejo za slovensko ljudstvo slovenske, ne pa šole „germanizacije". (Dobro! na levi.)

Opomin Slovencem.

Nikar v jutrovo Indijo!

Cesarski konsul v Bombay-i poroča, da se v jutrovi Indiji čuda veliko ljudí iz Avstrije brez zaslužka okoli klati in konsulat za milošnjo nadlegova. V zaupanji na dobro srečo zahajajo tje, al neizrečeno se goljufajo. Če tudi skor ni verjeti, da med onimi nesrečnimi ljudmí so tudi ljudjé našega naroda, si vendar ne moremo kaj, da ne bi resno opomnili tudi naših rojakov, naj se nihče v omenjeno deželo ne podá, kdor nima kakošnega stanovitnega zaslužka ondi že naprej zagotovljenega, sicer ga ne čaka druzega — kot beraška palica!

Dopisi.

Iz Zagreba 18. dec. — Omenite drage „Novice", da 9. dne t. m. je naše društvo „Kolo" dalo sijajni koncert, ki je bil z veliko hvalo sprejet. A to ni nič čuda novega, da je vrlo vaše društvo „Kolo" se odlikovalo s sijajnim koncertom — bode rekel ta ali uni. Istina je to, al saj Vam zatega voljo ne pišem teh vrstic. A tudi zato ne, da bi naznanil, da je naš in vaš klasični Kurelac spisal krasen prolog temu koncertu, ki je bil na korist glavnici društveni, — saj bi le pravil le-to, kar že vsak ugane, kdor pozná zanimivo Kurelčevo peró. A kaj neki nam hočeš pisati, ako morebiti tudi tega ne, kako lepo so se vršile overture, — kako izvrstno je igrala gospodičina Veizerova, — kako lepo je pel moški zbor? Zdaj, drage „Novice", ste pravo zadele: kako lepo je pel moški naš zbor Vaš Ipavčev: „Kdo je mar." To sem Vam hotel priobčiti, da vedite Slovenci, kako omiljen nam je Hrvatom Vaš po pravici imenovani veliki zbor, Ipavčev krasni zbor. Če tudi smo ga že mnogokrat čuli, zmiraj nam je mil in drag. Pa saj pojete tudi Vi radi hrvaške, i tako je pravo; to je bratinska vzajemnost. Živila!

Iz Ipavskega 10. dec. — Slehern izveden Slovenec vé, da Ipavcem, Bricem in Brežanom, pa tudi drugim Primorjanom je vinska trta najboljša mati. In ker je tudi doljenim Krajncem in Štajarcem najmočnejša podpora, zato je menda prav, ako se večkrat kaj o njej pomenimo. Kajti treba je napredovati v materijalnosti, to je, v pomočkih za vsakdanji kruhek, kakor v duševnosti.

Častite čitatelje pa prosim, naj ne pričakujejo obširnega podučevenja od mene o vinoreji, in tudi ne prosim, da bi kdo si s spisi vinorejskimi glavo belil — marveč le to prav lepo prosim: ozrimo se na neprecenljivo knjigo, kojo so bili neumrli M. Vrtovec pred 24 leti spisali.

Čeravno je koristen tudi „Umni vinorejec", kojega je bilo društvo sv. Mohora lani na svitlo dalo, vendar se mi prečudno zdi, da društvo ni rajše znamenitniše

knjige Vrtovčeve ljudstvu priobčilo. Za Vrtovcem je težko pisati vinorejo.

Vsak, kdor je vsaj enkrat Vrtovčevo „Vinorejo“ marljivo prečital in kdor podnebje in naše ljudstvo pozná, in kdor pomisli, v kako malo iztisih je leta 1844. (z „Novicami“) med ljudstvo zlezla, mora meni prikladati, da druzega natisa omenjene knjige potrebujemo kakor riba vode.

Ker je bil rajni Vrtovec tako jasnega uma in goreče ljubezni do nas, slobodno trdim, da, kar je bilo potrebnih vednosti o vinoreji do onega časa, je gotovo v omenjeno knjigo povzel. In ker je nepozabljivi rodoljub poleg potrebnih podukov o vinstvi tudi o drugih rečéh govoril, in je knjiga tudi nevinskim krajem koristna, bilo bi prav, da bi kranjska kmetijska družba ali Matica, ali družba sv. Mohora koj koj drugi natis omenjene knjige oskrbela.

Ne le samo prostakov, nego bojim se, da tudi omikanih niso Vrtovčevi poduki dovolj prešinili. Tisto bojazen vriva mi celó sestavek „Ipavska vina“, kojega so „Novice“ iz „Domovine“ posnevši v 42. listu t. l. priobčile. Čeravno je dopisnik omenjenega sestavka marsikaj prav rekel, vendar se mi čudno zdi, da je več vedel za nemca Babo-ta nego za domačina Vrtovca. Da je baron Babo učen mož, more se verovati, ali da bi tak gorko ljubezen kot rajni Vrtovec do nas imel, tega ne verujem. Sicer tudi rečem, da še ne vem, da je Babo kaj tacega rekel v povzdigo našega vinstva, česar ne bi bil Vrtovec zapisal.

Važniši pogrešek v omenjenem sestavku se mi zdi le to, da pisatelj ne gré v soglasji z Vrtovcem zastran mnogovrstnosti trt. Vrtovec zagovarja mnogovrstnost, oni g. pisatelj pa jo skor graja. Vrtovec pravi med drugim, da „kakor šopek, spleten iz več sort cvetic, lepši diší kot posamesna (cvetica), ravno tako tudi vino iz več sort grozdja ima žlahniši duh“ itd. — Jaz stojim na strani gosp. Vrtovca. Al, predragi moji! Med sortami in sortami so razločki veliki; če zagovarjam mnogosortnost trt, vedite, da hvalim le tiste, ki do bendime enako in popolnoma dozorijo, nikar pa različnih in prekasnih, kojih grozdje zmeca še le v drugi polovici septembra meseca.

Predragi! koga izmed nas ne žali glas, da ipavsko vino ni stanovitno? Al kdo je tega kriv? Mi sami! Naj bi le preksolnčja žlahne kolči sadili, jih po zlatih vodilih Vrtovčevih redili! Naj bi po njegovih ukih z moštom in vinom ravnali, brez vseh čudežev bi naša gorka dolina taka vina dajala, da bi jih Evropa čislala. Al kakor pri drugih vejah kmetijstva, tako tudi pri vinoreji staro kopito dosti nadleguje.

Da bi pa nas Ipavcev drugi ne imeli za pretrdne zaspance, naj omenim še drug vzrok. Odkar je naše bližnje Furlane, brate Istrijane in Brežane prehuda grozdna trohnoba zadela, so se naša srednja pa tudi nizka vina lahko po visoki ceni prodajala. Zatega del je pa skor vse Ipavce strastna želja objela, le več no več vina pridelovati, premalo maraje za to, ali bojo tudi dobra ali ne. Ta namen doseči se je po takih trtah hrepenelo, ki dajejo dosti vina.

Vse svoje in sebe zastavim, da, če bi bili v zadnjih 15 letih toliko rebole, muškateljke, malvazije in drugih cukrenih trt, poleg hvaljene grganije, namesti glere, zelenike, klarne meje in drugih vodenih trt zasadili, bi danes veliko lepšo pesem ipavskim vinom peli.

Predragi moji! Oprostite, da Vam Ipavec Ipavcem na lice rečem, da veliko slavo in ceno našim vinom zahtevati, a za bolja vina ne si prizadevati, to ni pametno. Naravna — Bogu in ljudém dopadljiva — sredstva vinoobdržljivosti prezirati, a nasproti po nenaravnih in škodljivih sredstvih hrepeneti, to je nespametno!

Toraj, ker dobro vem, da nevednost je ljudska nesreča največa, z ravno tako gorečnostjo drugi natis Vrtovčeve „Vinoreje“ priporočujem, s kakoršno ga je on pred 24 leti spisal. Ker smo pa v preteklih 24 letih v jezikoslovji lep korak naprej storili, bilo bi menda prav, da bi kak učen možak na tanko pregledal omenjeno knjigo in kjer je treba, jo popilil in na nove oblike zavrnil.

Prisrčni! Poslušajmo moža, ki je za nas živel, delal, a prezgodaj umrl. Čitajmo in ubogajmo „Vinorejo za Slovence“, a dohajala bode našim vinom hvala in slava, nam pa lepi denarci v listnice in žepe naše.

Domoljub.

Iz Planinske okolice 18. dec. *(Naše gozdne razprave, raba slovenščine, samostalnost županij in še nekaj.)* Gozdne razprave se pri nas kaj počasi izvršujejo, akoravno se v tej zadevi mnogo let obravnuje, pooblaščenci iz raznih krajev prosijo z besedo in pismeno in se pritožujejo, hodijo sèm ter tjè, tratijo čas in mnogo denarjev, a vsemu temu se ne vidi dokaj vspeha; med tem pa se posamesnim opravičenim škoda godí; gozdi se od dne do dne vedno bolj in bolj vničujejo, ljudém se dostikrat le po dolgih ovinkih daje potrebni les za domače stavbene poprave in kurjavo. Da v tacih okoliščinah je mnogo prestopovalcev gozdne postave, ni čuda. Če omenimo, da je bilo zaradi tega tekočo leto uže čez 1400 ljudí z zaporom kaznovanih brez teh, ktere je sodišče kaznovalo, in so bili ti dostikrat v takej gnječi kakor drobnica v hlevu, to ni preveč rečeno in je gola resnica, ktera se tajiti ne dá. Da se s temi ljudmí dotični zapisniki pri obravnavah le v nemščini pišejo in da se jim le nemške razsodbe pošiljajo, je pa ravno tako gotovo, kakor to, da imamo §. 19. v državljanskih pravicah — še zmiraj le na papirji. — Naša županstva se vedno bolj in bolj svojih pravic in dolžnosti zavedajo in precej dobro v samostalnosti napredujejo in opravljajo svoja lastna in izročena podrečja; nektera pazijo tudi na to, da željam seljakov s slovenskimi pismi ustrezajo; al žalostno je to, kar smo zadnji čas zapazili, da jim glavarstvo izročuje le brezplačna opravila, druga, na primer, rubežni zaradi zaostalih davkov, od ktere se sme tudi za opravilo malo plačilo terjati, pa po svojih posebno najetih služabnikih oskrbuje. Kdor eno opravlja, naj bi tudi drugo. — Nikakor pa ne moremo zamolčati, kar smo slišali te dni iz zanesljivega vira, in sicer to-le: prišel je namreč včeraj neki od glavarstva poslan sluga k nekej veči fari objavit razglase; ta človek je najpoprej prosil občinskega slugo za razglašenje, in ker ta ni hotel tlake delati, začel je prvi razglase sam in tako silabirati, da ga ne eden iz poslušalcev ni razumel, kaj da hoče povedati. Ko so poslušalci prepričani bili, da je njih posluh zastonj in ni nič razumeti mogoče, so ga nazadnje pustili samega. Ker dotičnemu uradu morebiti to ni znano in bi morebiti posamesni seljaki zategadel utegnili škodo trpeti, zato to reč tukaj očitno povemo. Naj bi se na dotičnem mestu pazilo na to, da se razglasi objavljajo tako, da se bo moglo reči, razglas se je objavil. Če moramo plačevati, povejte nam tudi, kaj se mora zgoditi, ne pa, da bi se nam brez potrebe plačila nakladala.

Iz Žabnice pri Škofji Loki 18. grudna. *) — 1840. leta smo po mnozih ovirah in težavah dobili k nam prvega duhovnega pastirja, kterega na svoje stroške vzdržujemo. Kako da nam je duhoven potreben,

*) Ker nam niso okoliščine Žabinske na tanko znane, zarad šole pa je bila celó obravnava v deželnem zboru, natisnemo ta sestavek le na posebno željo gosp. dopisnika.

Vred.

to pač vé vsak, kdor naš kraj pozná in vé, kaj se je poprej pri nas vse godilo, dokler duhovnega nismo imeli. Predno smo duhovnega dobili, bila je naša stara cerkvica majhna z 2 zvonovoma; zidali smo lep nov farovž, leta 1852. tudi novo cerkev in pred 3 leti smo napravili tretji zvon, ki tehta čez 20 centov, tako, da je zdaj le malo farnih cerkvá tako lepih kakor je naša. Pozabiti pa tudi ne moremo, kaj nam so ranjki škof Anton Alojzi obetali. Rekli so nam možem, ki smo k njim prišli: naredite Žabenčanje novo cerkev, potem vam dam tudi krstni kamen. Mi smo cerkev naredili, škof so pa umrli, in še zdaj nimamo krstnega kamna pa tudi pokopališča ne; oboje bi bilo pri nas zeló potrebno, ker morejo iz daljnega Bitna $1^1/_2$ uro mimo naše cerkve v Loko nositi krstit in pokopavat. Kakor sem gori rekel, da je pri nas duhoven potreben, tako potrebna bi bila stalna duhovnija; zapisanih je k nam blizo 1000 duš, pa tudi kmetje so bolj premožni kakor drugod. Ravno tako potrebna nam je tudi šola. To spoznavši pred kakimi 5 leti začeli smo prositi tudi za šolo, al tudi ta je se nam ovirala. Vendar smo jo dobili, naredili smo šolsko poslopje lepo skoraj kakor je farovž; se vé da tudi učitelja kakor duhovnega vzdržujemo na svoje stroške, in kakor so zadnje „Novice“ povedale, smo jo slovesno odprli na sv. Andreja dan.

Iz Sevnice na Štaj. *(Vabilo.)* Da se izvoli nov odbor in reši več društvenih zadev, bode v tukajšnji čitalnici velika skupščina v nedeljo 27. dne t. m. popoldne, v ktero se prav vljudno vabijo vsi čast. društveniki. Odbor.

Iz Ljubljane. *(Daritev oblačil ubozim šolskim otrokom preteklo nedeljo)* je čitalnico našo zapisala zopet med ona društva, kterim ni samo radovanje cilj in konec, temuč tudi milodarnost. Dobilo je popolno obleko od nog do glave 59 fantičev, 45 pa dekličev, in tako res, kakor je gosp. dr. Orel rekel v začetnem govoru, dobrotljivo to drevo poganja od leta do leta čvrsteje korenike. Gosp. dr. Orel in pa prečastiti stolni dekan g. dr. Pogačar namesti umrlega gospoda prošta Kosa, kterega se je z milimi besedami spominjal, sta s primernima govoroma začela in končala slovesnost, ktero je visokorodna baronovka, gospá deželnega gospoda predsednika povzdignila s tem, da je delila obleko po redu, kakor je vrli gosp. učitelj Močnik klical imena obdarovancev. Kakor druga leta je tudi letos pevski zbor čitalničin pel primerne pesmi. Predaleč bi morali seči, ako bi popisati hoteli, kako se je vršilo vse delo od začetka do konca; naj povemo tedaj le to, da, kakor je bila gosp. dr. Orlova rodovina začetnica te naprave, tako je bila tudi letos voditeljica in središče njeno, okoli ktere se je več tednov sukalo pridnih rók blizo 40 gospá in gospodičin, ki so v čitalnični sobi ali domá šivale obleko in dodelale za 100 otrók razun obuval vse; gospá Ernestina Pleiweisova in gospod Schwarz pa sta po dvoje oblačil še posebej domá dala napraviti; tudi gospá Tavčarjeva je dodala obleke za 4 dekleta. Šivarskemu mojstru gosp. Maršalek-u pa gré spet letos še posebna hvala za neutrudljivo pomoč njegovo, da je brezplačno prirezaval vso obleko, in čevljarskemu mojstru gosp. Drašlerju, da je prevzel skrb za obuvala prav po nizki ceni. Hvala gré tudi 10 pekom, ki so darovali belega kruha in gospodičini Jerajevi, ki je darovala poln jerbas jabelk, da je vsak otrok povrh obleke še veliko štruco in jabelk dobil. Če pomislimo, da se je z všteto milodarno „besedo“ nabralo v gotovem denarji 504 gold. (za ktero nabiro se je posebno gosp. dr. Zupanec lepo trudil), in če prištejemo blagó, ki so ga dobrotniki in dobrotnice darovale, v vrednosti najmanj za 150 gold., in doštejemo vrh tega še, kar so z delom svojih rok prislužile gospé in gospodičine, more se ceniti vsa daritev na dobrih 900 gold. Gotovo lepa pomoč ubogim našim!

— *(Zahvala.)* V dolžnost si štejem, da se javno zahvaljujem vsem blagim dobrotnikom in dobrotnicam za njih bogate milodare in neutrudljivo marljivost o, po kteri so pripomogli, da je bilo letos obdarovanih 32 otrok naše šole, bivajočih v Št. Jakobski in trnovski fari. Spolnovaje to svojo dolžnost tudi v prihodnje priporočam našo ubogo mladino blagosrčnim dobrotnikom in dobrotnicam v našem mestu.

Janez Rozman,
zač. ravnatelj mestne glavne šole pri sv. Jakobu v Ljubljani.

— *(Pravila učiteljskega društva za Kranjsko)* je c. k. deželna vlada potrdila. Vredništvo „Učit. Tovarša“ začasno sprejema ude, naj so učitelji ali drugi šolski prijatelji. Za vpisnino se plača 1 gold., letnina pa tudi 1 gold. znaša za vnanje ude; oni pa, ki bivajo v Ljubljani in okolici njeni, plačajo po 2 gold. letníne. — Pravila katoliškega društva niso potrjena; tako saj naznanja „Tagblatt“, in on to vse pred vé, kakor sam začasni odbor!

— Artistično-litografični inštitut gosp. Ant. Hartinger-ja na Dunaji je po nasvetu naše kmetijske družbe gosp. Janezu Zalokarju, dobroznanemu pisatelju kmetijskih knjig, izročil prestavo nemških razjasnil v slovenski jezik lepe knjige, ki v podobah predstavlja kmetijsko-gozdarsko gospodarstvo. To delo, za šolo in domač poduk pripravno, bode kmalu dodelano, in kakor gosp. Hartinger piše odboru kmetijske družbe, je presvitli cesar iz lastne blagajnice podariti blagovolil velik znesek, da se šolam vseh dežel iz tega denarja brez plačila pošljejo te podobe.

— *(Prvi koncert mestne godbe)* je po premaganih mnozih težavah, ki so vsacemu novemu početju na poti, bil v nedeljo popoldne ob $^1/_2$5 uri v reduti. Dvorana ni bila polna, kakor je bilo želeti, in sicer zato ne, ker čas koncertu res ni ugoden bil in ker tiste stranke, čegar usta so zmiraj polne „Gemeindeinteressen“ in tacih fraz več, ni bilo videti med poslušavci. Program je obsegal mnogo zanimivih toček in le en glas je bil, da godba pod vodstvom kapelnika gosp. Wahl-a je prav dobra. Najmičnejše številke so bile samogodbe na goslih, eufonu, trobilu in flavti. To so vsi izvrstni umetniki, s kterimi se mestna kapela res sponašati more! Če tudi so bile z veliko pohvalo sprejete vse produkcije, je tem umetnikom najživejša hvala donela, in to po pravici. Tudi Wahl-ova overtura, še bolj pa Titelnova iz slovanskih pesem sestavljena je bila z živahno pohvalo sprejeta. Če pomislimo, kako težko je različne moči, kjer drug ni druzega vajen, zediniti v harmonično delovanje, moremo pač prav zadovoljni biti s to prvo produkcijo, in vprihodnje pričakovati, da bode ta nova kapéla — prva ljubljanska — mestu našemu in tudi vnanjim krajem, ako je bojo potrebovali, prav na veselje godla. — Danes napravi večerno zabavo v gostilnici „pri Slonu.“

— *(Gerbčeve „cerkvene pesmi“ z „sv. mašo“)* unidan v našem listu napovedane, so ravnokar prišle na svitlo. Obe kompoziciji kažete, da skladatelja navdaja pravo pobožno čutje, kajti v vsaki melodiji vlada čist cerkvenim pesmam ves primerjen sklad. V „maši“ (delu 6.) sicer na nekterih krajih in zlasti v „Tantum ergo“ nahajamo sledje akordov nekako presiljeno in okorélo, al v „pesmih“ (delu 8.) teče sledje melodij in harmonij tako brez vse sile, tako lahko in tako enakomerno, da gré res velika hvala bistri glavi skladateljevi. Najnovejše delo (8.) obsega dve božični pesmi in molitev za samospev in zbor s spremstvom orgelj, in pa 5 čveteroglasnih pesmi, ktere so še posebno izvrstne. Sploh

živo priporočamo obojno delo rojakom našim in želimo, da bi se pele te pesmi povsod, kjer Bogu pesmi poje jezik slovenski.

— V Mengeš pride za fajmoštra gosp. Fr. Fik, zdaj fajmošter pri M. D. v Rojah na Koroškem. Ta župnija se oddaja žlahti ustanovitelja.

— V pondeljek so zaprli kasirja K—do cesarske glavne kase, ki je polagoma okradel cesarsko blagajnico za več kot 11.000 gold. Kakošno pač je bilo tù nadzorstvo, ker so neki v celih šopkih, ki so imeli bankovci biti, našli le prazen papir in namesti šestic cele žakljičke krajcarjev?!

— „Triglav“ — sila nam potrebni nemški časnik — naznanja, da prihodnje leto bode izhajal dvakrat na teden. Kdor je res rodoljub in nemške časnike bere, naj se naročí na-nj, da tudi v nemškem jeziku imamo zagovornika narodnih naših pravíc.

Ker tudi najviša c. k. dunajska sodnija ni vslišala pritožbe lastnika in vrednika Triglavovega gosp. Graseli-a, ima, zarad sestavka: „naši nemški liberalci“ obsojen, za 5 tednov 3. januarja v zapor iti.

— *(Še ne zadnja beseda!)* Ker mi nikakor ni mogoče dospeti do one olikanosti nemške kulture, s ktero me je počastil „Tagblatt“ v 104. listu in ktera se popolnoma sklada z jezikovanjem hlapčonskim, zato le to očitno gosp. Dežmanu obljubim, da mu bodem pri vsaki priliki, kakor dozdaj, očital nevednost njegovo v mojem poslu in da me nikakor ni volja, da bi se po nemškutarskih kulturonoscih dal — da govorim v Tagblattovem jeziku — „na tla pogaziti.“

Šollmajer.

— *(Poberki iz „Tagblatta.“)* „Tagblattu“ ni bilo po godu, da so poslednje „Novice“ povedale, kar so izvedele o hlimbi nekterih zarad nemile smrti Kosove. Dobro vemo, da se take „prikazni“ ne slišijo rade; al dolžnost nam je, da jih povemo — na znamenje tistim, ki za pravično narodno stvar, za ktero je vseskozi pogumno stal tudi nepozabljivi naš prošt, nimajo druzih besed kot „ultra“, „klerikal“, „fevdal“ in sto druzih psovek! Da se je „Tagblatt“ nepozvan o naši opazki oglasil, spominja nas znanega pregovora, da „zacvili..— V 107. listu, kjer „Novicam“ pripisuje „Tagbl.“ „Oberleitung“ Wolfovega slovnika, o kteri „Novice“ same nič ne vedó, ker ranjki knezoškof Wolf so bili sami mož za to, da so v svojih rokah držali vodstvo slovnikovo, g. Cigale pa tudi ves mož za to, da mu je bil vrednik in pisatelj, imenuje celó gosp. prof. Lesarja „Programmrecensenten der Novice“! Pa saj eno manj ali več narobe povedati ne briga patronov „Tagblattovih“ celó nič. Hvala Bogú, da „Novice“, ki pretresajo programe iz vseh krajev, niso vezane na tako tesno koterijo pisateljev, kakor je to znano o „Tagblatt-u“, ki če kakih 4—5 glav šteje, lahko reče: „und sieh', es fehlt kein theueres Haupt“! — Konečno se morajo „Novice“ še očitno spovedati, da unidan, po „Tagblattu“ zapeljane, so se zlagale, ker so mu verjele, da minister Berger nima otrok. Iz Dunaja se nam naznanja, da jih ima, in da zato tudi noben dunajsk časnik ni dementiral one novice, zarad ktere v „Tagblattu“ „entbrannte Carl's gift'ger Groll.“ Tako pa je „Tagblatt“ kriv, da se še drugi zlažejo. Bog mu odpusti njegove grehe!

— *(Naznanilo in vabilo.)* 26. dne t. m. (na dan sv. Štefana) je občni zbor narodne čitalnice. Po predsednikovem ogovoru je program občnega zbora ta-le: Sporočilo tajnikovo, sporočilo blagajnikovo, predlogi posamesnih udov, volitev predsednika, blagajnika in odbornikov. — Začetek zbora ob 11. uri. Vsi častiti družbeniki se vljudno vabijo v zbor.

Odbor čitalničin.

— *(Dramatično društvo)* napravi v soboto 26. dne t. m. v čitalnični dvorani gledišćino predstavo, ktera se bo začela ob 7. uri zvečer in h kteri uljudno vabi družbenike narodnih društev, pa tudi druge prijatle narodne dramatike, ki niso udje, odbor.

— Čitalnica napravi zadnji dan tega leta, to je, na večer sv. Silvestra veliko veselico, in vabi v ta namen vse častite ude čitalnice, Sokola in dramatičnega društva. Program tej posebni zabavi je: I. **Kralj Vondra**, šaljiva opera od Josipa Illnera v 3 djanjih. *Osebe:* Vondra XXVI., kralj vseh Tarokanov itd.; Cimfrlina, njegova ljubeznjiva in precartana princesinja itd.; Eldorado, žlahtnič na kraljevem dvoru itd.; Hassan, kraljev general-inšpektor itd.; Pakan, prvi dvorni klavec itd.; knez Arnešt Sebastian Krišpin Čavalari de los Parados, kraljev poverjenik itd.; en helebardir; zbor in sicer: a) vojvoda Jakob Antonin Zamazalski; b) kurfiršt Pankrac Tatrmanski; c) grof Serapion Damasus Banda; d) marquis Koloman Etienne St. Ventrebleu; e) lord Žorž Viljem Hostingsham; f) grof Severin Balzannin Viktorin Saturin Bačkorovič; g) baron Alfons Kristijan Kolofoti; h) vitez Bruno Šobovič iz Požamhovega. Mnogo druzih plemenitašev, sluge, cel regiment kraljeve garde, ljudstvo, publikum in narod. Godí se v Gradaščaniji. — II. Loterija. III. Gdje stanak moj? Čveterospev Lisinskoga. IV. Pochod, zbor Blodnika. V. Brencelj. VI. Godba. VII. Radostno potovanje, zbor. VIII. Konečna deklamacija. — Začetek ob 7. uri zvečer, konec ob polnoči. — Vstopnice se dobivajo 29., 30. in 31. dne t. m. vsaki popoldan od 2. do 4. ure v čitalnici. Opominja se, da ta veselica je samo za ude gori imenovanih društev, in tudi vsak teh si mora oskrbeti vstopnico.

Očitna zahvala.

Žena Jera Jelenčeva, obdarovana s trojčiki, se vsa vesela ponižno zahvaluje za prejete darove: od prečastitega c. k. deželnega predsednika gosp. pl. Konrada Eybesfeldskega 10 gld., od neimenovane dobrotnice 2 gold., po gosp. Vazu Petričiču 11 gold.

Vredništvo.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. V saboto je nehal državni zbor in zbornica poslancev praznuje do 15. januarja. Pred razhodom je volila odbornike v odbor za prenaredbo zemljišnih davkov; g. dr. Tomanu je obveljalo, da tudi kranjska dežela ima svojega zastopnika v tem odboru in sicer g. Svetca; Primorci imajo g. Črneta, Štajarci g. Plankensteiner-a, Korošci g. dr. Mertliča, Dalmatinci škofa Knezevića itd. Brez vse debate je zbornica dovolila, da vlada sme davke pobirati prve kvatre prihodnjega leta po dozdanji meri. — Z veliko večino glasov je zbornica odbila zahtevanje tirolske deželne sodnije, da bi poslanca prof. Greuter-a, ki je zarad nekega govora v zboru kat. društva tožen razžaljenja Njih Veličanstva in kaljenja mirú, smela za čas državnega zbora v preiskavo vzeti. — Dunajski časniki skor brez izjeme vsi, so ob obletnici decemberske ustave (21. dec.) zeló potrti. „N. Wiener Tagblatt“ toži, da je ustava pretesna, da bi vse narode avstrijske enako zadovoljne v svoje naročje vzela, in da bo treba jo razširiti; drugi pa tožijo, da je v mnozih točkah še mrtvo pismo. „Sprava z vsemi narodi!“ to je tudi naš vedni klic. — Pariški list „L' Epoque“ prinaša dopis iz Dunaja, v kterem se pripoveduje, da je ravnatelj česke namestnije general Koller pisal državnemu vojnemu ministru Kuhnu, da mu je nemogoče voditi namestništvo, če se ne naredí v kratkem sprava

s Čehi. Vojni državni minister je potem poročal cesarju, kteri je ministru Taaffu in Giskri dal povelje, naj se požurita s spravo; ker se vendar to ne dá dognati, nadjati se je, da dr. Giskra v kratkem stopi iz ministerstva.

— Skupni državni proračun, ki ste ga delegaciji za 1869. leto sklenili, je ta-le:

Za redne ali navadne potrebe:

skupno ministerstvo vnanjih zadev	4 mil.	in	81.959 gld.
skupno vojno ministerstvo:			
a) armada na kopnem (suhem)	69 „		777.692 „
b) vojno mornarstvo	7 „		461.132 „
skupno denarstveno ministerstvo	1 „		686.257 „
skupna računska protipazba . .	— „		101.950 „
Skupaj	83 mil.	in	108.589 gld.
Ako se odbijejo dohodki iz colnine	7 „		927.000 „
se bode za redne skupne potrebe potrebovalo	75 „		181.589 „

Od tega pride plačila na neogerske dežele 52 milijonov in 627.398 gold.

Za nenavadne ali izvanredne potrebe:

Skupno ministerstvo vnanjih zadev			101.481 gld.
skupno vojno ministerstvo:			
a) armada	4 mil.		739.681 „
b) vojno mornarstvo	1 „		289.028 „
skupno denarstveno ministerstvo .	—		13.830 „
Skupaj	6 mil.		144.020 gld.

Od tega pride plačila na neogerske dežele 4 milijone in 300.814 gold. — Dosti ga je!

— Najvažnejša politična novica danes pa je ta, da razpor med turško in grško vlado je zdaj gotov, kajti grška je zavrgla vse, kar turška od nje zahteva. In že se 30.000 Turkov pod poveljstvom Omer paše pomikuje proti grški meji. Ruska vlada želí, naj se vse vlade, ki so 1856. leta vzele Grško v svoje varstvo, snidejo v zbor in posvèt, kaj da je storiti. Iz Trsta se piše, da so 20. dne t. m. avstrijske vojne ladije po morji odrinile, — kam, se še ne vé. Vojska med turško in grško vlado je tedaj pred durmi, — kaj pa bode iz te, ne vé danes nobena živa duša.

Iz Trsta. — Pod nadpisom „Laibacher Tagblatt“, „Augsb. Allg. Zeit.“ in „tržaška okolica“ je prinesel „Primorec“ v 23. listu oni sestavek prestavljen, s kterim je „Tagblatt“ zasramoval celo okolico. Temu dodaja „Primorec“ sledeče besede, ktere kažejo, da „Tagblatovce“ tudi pri nas tako poznamo kakor Vi v Ljubljani: „Vam, vrli okoličanje, prestavili smo ta sestavek zato, da bolj spoznate svoje sovražnike; razlagati ga Vam nej treba, ker sami vidite, da je v njem skoraj toliko grdih laži, kolikor hinavskih besedí. Vsakdo, če tržaško okolico le površno pozna in ima le nekoliko poštenja še v sebi, mora se z nevoljo obrniti od tako gnjusne hinavščine. „Tagblattu“ bi na srcu bila tržaške okolice blagost! Kaj še! „Tagblatt“ še srca nima. Da bi mogel, v žlici vode bi vtopil vso slovensko okolico zato, ker je slovenska in se noče dati polaščiti ali ponemčiti.“ „Primorec“ se konečno čudi, da vladni tržaški časnik „Osserv. Triestino“ svojo zadovoljnost kaže s tako gnjusnim psovanjem! Nam pa je zdaj čedalje jasnejše, da „Tagblatt“ ni zastonj tako dober kup. — Ko „Primorec“ še naznanja, kako pošteno je nemška „Avgsburgerica“ popisala homatije tržaške, končava svoj spis s temi besedami: „Vidite, okoličani, kak razloček je med gnjilimi nemškutarji in pravimi Nemci. Največi naši sovražniki so naši odpadniki, nikoli pa ne narodi sami. Vsak narod je pošten in častí vreden, le njegovi izmečki so iz pekla poslani hudiči, ki ljudstva obsedajo.“ — Dalje piše „Primorec“, da rogoviljenje v Trstu se zopet pričenja. Vzlasti v Mauronerjevem gledišču, kjer so jahači, pripetilo se je marsikaj, kar nič kaj ne obeta, da se v Trst kmalu povrne red. Sovraštvo zoper Slovane se pri vsakej priliki razodeva. V tem gledišču so oblekli vohuna, kakor Čiča, in množica je začela kričati: Fuora ščavo! Duhovnikom se ne godí bolje: Abbasso Papa! abbasso preti! je kričala preteklo nedeljo množica. Prišlo je une dni celó do tega, da je gosposka gledišče zaprla. — Sodniška glavna obravnava zarad dogodeb meseca julija ima biti ta mesec. Nadjamo se, da ovrže vse, kar je o tej stvari poročalo mestno starešinstvo. — Čitalnica v Skednji v tržaškej okolici se je 13. dne t. m. ustanovila. V odbor so bili izvoljeni: g. Fr. Cegnar za prvosednika z vsemi glasovi; potem gg. Janez Sancin, Matija Suman, Janez Nemec, Lovre Godina (dež. poslanec), Vincenti Sancin in Andrej Sancin, vsi malo da ne z vsemi glasovi. To je tedaj šesta čitalnica v tržaškej okolici; vse skupaj, ktere se prav vrlo vedejo, imajo krog 1200 udov.

Iz Dalmacije. — Po časnikih je počil nenadoma glas, da v Dalmaciji po vseh šolah ljudskih, realnih in latinskih ima v prihodnjih dveh letih vpeljati hrvaški jezik kot učni in tako laški zaplavbi primerne jeze postaviti. Pravilo se je, da se v Kotoru s to vpeljavo začne. Tudi v upravnih uradih se bode hrvaščina kot uradni jezik vpeljala in vsak uradnik bode zavezan, si hrvaščine v dveh letih naučiti, da bode narodnega jezika v besedi in pismu zmožen. Ravno to se misli tudi pri sodnijah storiti. Pravijo, da so ti sklepi sad popotovanja po deželi namestnika viteza Wagnerja. — Vredništvo „Novic“ je o tem govorilo z gospodom, ki je te dni potoval iz Dalmacije skozi Ljubljano in ki kot deželni poslanec dobro vé za vse dalmatinske šolske razmere; a on ni nič vedel od teh prememb, kterim se je tem več čudil, ker bi po takem bilo — mirabile dictu! — ministerstvo še več dalo kakor je zahteval deželni zbor, ki se je prav tiste mere držal kakor kranjski; zahteval je namreč za polovico naukov hrvaški, za polovico italijanski jezik.

Žitna cena

v Kranji 21. decembra 1868.

Vagán (Metzen): pšenice 5 fl. —. — turšice 3 fl. 10. — rží 3 fl. 60. — prosa 2 fl. 60. — ajde 2 fl. 50. — ovsa 1 fl. 86.

Žitna cena

v Ljubljani 19. decembra 1868.

Vagán (Metzen) v novem denarji: pšenice domače 4 fl. 70 — banaške 5 fl. 20. — turšice 3 fl. 20. — soršice 3 fl. 60. — rží 3 fl. 20. — ječmena 2 fl. 50. — prosa 2 fl. 40. — ajde 2 fl. 40. — ovsa 1 fl. 70 — Krompir 1 fl. 20.

Kursi na Dunaji 22. decembra.

5% metaliki 58 fl. 25 kr.	Ažijo srebra 118 fl. 25 kr.
Narodno posojilo 64 fl. — kr.	Cekini 5 fl. 49 kr.

Loterijne srečke:

V Gradcu / na Dunaji } 16. decembra 1868: **62. 64. 86. 73. 90.** / **14. 51. 84. 7. 29.**

Prihodnje srečkanje v Gradcu in na Dunaji 30. decembra.

Odgovorni vrednik: **Janez Murnik.** — Natiskar in založnik: **Jožef Blaznik** v Ljubljani.